

P. Szabó Ferenc SJ sorozata 2014 első negyedében

Helyszín: *Párbeszéd Háza*, Horánszky utca 20.

Krisztus megújuló Egyháza

Március 24., hétfő 19 óra: Új evangelizálás Európában

Európa „keresztény gyökerei”?

Helyzetjelentés és kihívások

50 évvel a II. Vatikáni zsinat után: hol tart a zsinati *aggiornamento*?

Ferenc pápával megmozdultak az állóvizek

Az európai evangelizálással foglalkozó 1991-es különleges püspöki szinódus, amelyet II. János Pál pápa mindjárt az 1989-es politikai fordulat után Velehrádban, Európa védőszentjének sírjánál jelentett be, nem váratlanul jelent meg, mint valamely sziklán nyílt virág. Wojtyła pápa egész szolgálata során gyakran hangoztatta, hogy e földrész csakis *keresztény gyökereinek* felélesztésével találhatja meg önazonosságát és olyannyira keresett egységét. Egyesek ugyan „compostelai álm”-ról beszéltek II. János Pál elképzeléséről szólva, mintha a – szerintük – „restaurációt” kereső lengyel pápa a középkori „kereszténységet” akarná visszaállítani, ahol egyház és politikai hatalom összefonódott. Valójában azonban II. János Pál nagyon realista. Már 1982-ben Santiago de Compostelában ezeket mondta:

„Én, Róma püspöke és az egyetemes egyház pásztora, szeretettel teljes felhívást intézek hozzád, vén Európa: Találd meg újra önmagadat! Légy önmagad! Fedezd fel eredetedet! Éleszd fel gyökereidet! Éleszd fel azokat az igazi értékeket, amelyek dicsővé tették történelmedet, és jelenléted szolgáljon más földrészek javára! Építsd újjá lelki egységedet más vallások és az igazi szabadságjogok tisztelőiben tartásával! Add meg a császárnak, ami a császáré, és Istennek, ami az Istené!”

A hamarosan szentté avatandó pápa tehát elsősorban *lelki megújulásra* szólította fel a volt keresztény, de mára már szekularizálódott, hitetlenségbe hajló Európát. Nem akarja visszakövetelni a hajdani pozíciókat, magyarázta a pápa ugyancsak Compostelában: *„Az Egyház, miként a Szentszék és*

a katolikus közösség, szolgálni akar, hogy hozzájáruljon ama célok megvalósításához, amelyek igazi anyagi, kulturális és lelki jólétet hoznak a nemzeteknek. Ezért a Szentszék diplomáciai szinten is jelen van megfigyelői révén a különféle nem politikai szervezeteknél, és széles körű diplomáciai kapcsolatokat tart fenn az államokkal. (...) Mégis elsődlegesen az egyházi élet kibontakozását tartja szem előtt, hogy továbbra is a szolgálat és a szeretet tanúságtételével járuljon hozzá a földrész jelenlegi válságának megoldásához.”

II. János Pál 1982-ben, amikor e szavakat mondta, még nem láthatta előre a váratlan 1989-es közép-kelet-európai fordulatot, a kommunizmus bukását. Első magyarországi útja során viszont már az új európai helyzetet tartotta szem előtt, és a magyarokhoz szólva Európához is fordult. Például 1991. augusztus 18-án Debrecenben:

„Európa új arculata nehez vajúadások árán születik meg szemünk előtt. A magyar nemzet azt kutatja, hogyan határozza meg céljait a Közép- és Kelet-Európában bekövetkezett óriási változások után. Mint keresztények a legjobb szolgálatot most azzal tehetjük, hogy újból közösen teszünk tanúságot azokról a keresztény értékekről, amelyek Európa és Magyarország alapjait megvetették. (...) Európának többnek kell lennie, mint közös megegyezéssel elfogadott érdekközösségnek. Népei igazában arra kaptak közös hivatást, hogy Krisztusban Isten gyermekeinek egyetlen nagy családját alkossák.”

Az elmúlt jó két évtized során még világosabbá vált – Ratzinger pápa ezt különösen is tudatosította –, hogy Európában az új evangelizálásnak szembe kell néznie a gyökeres *szekularizmus*sal, teljes evilágisággal, a gyakorlati istentelenséggel és materializmussal. A volt keresztény földrészen (kérdés, hogy mennyiben volt keresztény?) az evangélium hirdetése nemegyszer nehezebb, mint a déli földtekén vagy a missziós országokban. Mert Európában a krisztusi üzenet magja nem hull szűz földre, hanem gyakran sziklára és tövises közé; a közöny vagy – a vallásszabadság, a tolerancia és pluralizmus jelszavai mögött is – a vallás- és egyházellenes légkör érvényesül, legalábbis a közéletben; az újliberalizmus teljesen a magánszférába akarja visszaszorítani a vallásos hitet. Jean Guilton katolikus filozófus írta valahol: korunk két életbevágó problémája – egyben a letűnő modernkor jellemzője – éppen az ateizmus és az ökumenizmus. – „Legyenek egyek, hogy a világ higgyen!” Ebben a helyzetben az ökumeniz-

mus – a keresztények közös tanúságtétele és közös evangelizálása – a keresztények létkérdése.

A modern és posztmodern Nyugat

Milyen helyzetben kell hirdetnünk a jézusi örömhírt Európában? Tavaly őszi előadásaimban már részletesen szóltam a modern ateizmus kialakulásáról, a magán- és közéleti ateizmusról. A mai Európában, ha nem igyekeznek is filozófiai „támasztékokat” keresni világszemléletüknek, az emberek jelentős része úgy él, mintha Isten nem létezne – számukra nem létezik! Nincs Isten, nincs túlvilági üdvösség, tehát e világon túlmutató reménység sem. „Semmi más, csak a föld!” – hirdette Nietzsche; „Az ember számára az ember a legfőbb lény” – fogalmazta meg gyökeres ateizmusát Marx; Freud is igyekezett leleplezni a vallásos illúziót. A „gyanú mestereihez” (Ricoeur) csatlakoztak a szcientisták (a tudományra hivatkozó ateisták) és a pozitivisták, a különféle színezetű racionalisták, akik az Észet, a Rációt abszolutizálják, bálványozzák. Igazában ezek az ideológiák is leáldozóban vannak. A posztmodern kritika szerint ezek még visszaopták az abszolútot, a mítoszt. Az ideológiákat megtestesítő totalitarizmusok bukásával alábbhagy a harcos, agresszív ateizmus vagy vallásellenesség is. Ezek Nietzsche nyomán „Isten halálát” hirdették, a posztmodern filozófus-próféták már az *ember* halálát jósták.

Éppen az *abszolútok hanyatlása* jellemzi a posztmodern kort. Az Istent helyettesítő Ész, Szabadság, Haladás, Ember, Tudomány bálványai ledőlnek, a szétfolyó szkepticizmus, a gyakorlati Isten-nélküliség vagy a jelennek élő materializmus, fogyasztói mentaltás” hódít: olyan szekularizmus (evilágiság) váltja fel e „hiteket”, amely nem túlságosan magabiztos, esetleg még a tudományban is helyet hagy a misztikumnak, néha az ezoterikus jelenségek, valláspótlékok iránt érdeklődik, de – nagy általánosságban – gyakorlati vallási közömbösségnél köt ki. Az igaz Isten hite a bálványok alkonya volt a kereszténység kezdetén; most a keresztény Isten „halála” után (az istentagadó *sámára* Isten nem létezik) az Istenhez rendelt ember „valláspótlékokat” keres.

Gilles Lipovetsky francia filozófus a posztmodern szellemiséget így jellemzi *Az üresség korszakáról* szóló művében (*L'ère du vide, essai sur l'individualisme contemporain*): „A posztmodern társadalomban a tömegek közömbössége uralkodik, továbbá a túltelítettség és az egy helyben topogás érzése dominál, ahol a magánautonómia magától értetődő, ahol az

újat úgy fogadják, mint régit, ahol az újítás banális, ahol a jövőt nem azonosítják a kikerülhetetlen haladással. A modern társadalom hódító volt, hitt a jövőben, a tudományban és a technikában, a vér szerinti hierarchiával és a szent szuverenitással való szakítás után alakult ki, tehát az egyetemes, az ész, a forradalom nevében elvetette a hagyományokat és a részlegességeket. Ez a kor szemünk előtt tűnik el, társadalmaink részben a futurista elvekkkel szemben alakulnak ki: a posztmodern társadalmak emberei az önazonosságot, a különbözőséget, a megmaradást, a felüldülést, a közvetlen személyes kiteljesedést keresik sóvárogva. A jövőbe vetett bizalom és hit szétfoszlik, a forradalom ragyogó hónapjaiban, a haladásban nem hisznek többé, most már az emberek azonnal, *itt és most* akarnak élni, fiatalok akarnak maradni, és nem akarják kialakítani az új embert. (...) Most már egyetlen politikai ideológia sem képes tűzbe hozni a tömegeket: a posztmodern társadalomnak nincs többé bálványa és tabuja, nincs ragyogó képe önmagáról, most már az *üresség* vesz körül bennünket, de ez mégsem tragikus vagy apokaliptikus örvény.”

Ez az idézet is érzékelteti azt a *posztmodern légkört*, amelyben el kell helyeznünk a letűnő vagy újra megjelenő, egymással összefonódó mai eszméáramlatokat, azt a kavargó „világot”, amelyet *evangelizálnunk* kell.

E rövid panoráma végén azt mondhatjuk, hogy napjainkban *sokfajta izmus*: ateizmus, racionalizmus, pozitívizmus és materializmus létezik; a határvonalak elmosódnak, az emberek (nem számítva a „türelmetlen” fundamentalistákat, a merev integristákat vagy vakbuzgó szektásokat) általában toleránsabbak mások véleményével, hitével szemben; ez a tény viszont azt is jelenti, hogy egy bizonyos vallási relativizmus és közömbösség van terjedőben. Ezt a relativizmust XVI. Benedek pápa gyakran bírálta, minthogy a katolikus világon belül is érezteti hatását: a hit tartalmi igazsága, az erkölcsi normák kötelező volta egyéni választás vagy „ízlés” kérdése lesz.

Európai távlatok az új evangelizáláshoz

Az olasz jezsuiták folyóirata – *La Civiltà Cattolica* – egyik szerkesztőségi cikke¹ a szinódus zárónyilatkozatára reflektálva vázolja az európai új evangelizálás *tartalmi* szempontjait. Egy korábbi vezércikk *Európa vallási helyzetét* írta le éppen az új evangelizálás szempontjából. A mostani elmé-

---

¹ *La Civiltà Cattolica* 1992. január 18. Lásd még cikkemet az *Új Ember* 1991. december 8-i számában.

lyült tanulmány, amelynek gondolatait – *mutatis mutandis* – a magyar valóságra is alkalmazhatjuk, folytatja az eszmélődést. Ha Európa panorámájára vallási szempontból egy pillantást vetünk, *főleg három* problémával kell szembenéznie az új evangelizálásnak: 1) a materializmus felveti az ember problémáját; 2) az ateizmus Isten problémáját; 3) az új vallási élmények, ezoterikus vallásosság keresése a keresztény hit igazi mivoltának problémáját.

1) Mindenfajta humanizmus megegyezik abban, hogy *az embert és annak sorsát* helyezi érdeklődése középpontjába. Természetesen más az ateista és más a *keresztény humanizmus* felfogása az emberről, aki test- lélek egysége, értelemmel és szabadsággal megáldott lény, tehát személy, akinek örök rendeltetése van. Az elméleti, főleg marxista ateizmus (ideológia) ma kevésbé hódít, miután a marxista-kommunista rendszer összeomlott. De Keleten is, miként a nyugati jóléti társadalmakban a gyakorlati materializmus, szekularizmus egyre jobban terjed, mint már jeleztem. Az emberek úgy élnek, „*mintha Isten nem létezne*”. Ez az ateizmus természetesen visszahat az ember értelmezésére is.

A Nyugat-Európában végzett felmérések (ezekre hivatkozik a *La Civiltà Cattolica* vezércikke) azt mutatják, hogy – paradox, érthetetlen módon – sokkal nagyobb azoknak a száma, akik nem hisznek a halál utáni életben, mint azoké, akik nem hisznek Istenben (csak 43 százalék hisz a halál utáni életben, viszont 75 százalék hisz Istenben). Ha azonban jobban megvizsgáljuk a magukat istenhívőknek vallókat, láthatjuk, hogy „istenük” valami szétfolyó isteni valóság, sokan nem a személyes Istenben, még kevésbé Jézus Krisztus Istenében hisznek.

Mindenesetre, ahogy a 2012-es szinódus zárónyilatkozata is hangsúlyozta: az új evangelizálás legelső, sürgető feladata, hogy a Jézus Krisztus által megígért *örök életet és feltámadást hirdesse*; mert e reménység nélkül az ember nem tudja felülmúlni a szenvedéseket, nem tud értelmet adni életének. Persze az Istennel való boldog örök élet reménye nem csökkenti evilági elkötelezettségünket, hiszen annak feltétele éppen a szolgáló szeretet. – Napjainkban ezt hirdeti Ferenc pápa *Evangelii Gaudium* kezdetű buzdításában:

„*Az Evangélium öröme tölti el azok szívét és egész életét, akik találkoznak Jézussal. Akik hagyják magukat üdvözíteni Általa, megszabadulnak a bűntől, a szomorúságtól, a belső ürességtől, az elszigeteltségtől. Jézussal mindig megszületik és újra megszületik az öröm.*” Így kezdődik Ferenc pápa *Evangelii Gaudium* (*Az Evangélium öröme*) kezdetű apostoli buzdítása, amely karácsonyi ajándéka a ke-

resztényeknek és minden jóakarátú embernek. Szentatyánk állandóan ismétli, fennhangon hirdeti azt az örömet, amelyet az angyalok hirdettek a betlehemi éjszakában a pásztoroknak: „Nagy örömet hirdetek nektek és az egész népnek: Ma született az üdvözítő Dávid városában...” (Lk 2,10–12) A pápa hivatkozik a Nagy Szent Leó karácsonyi beszédét idéző VI. Pálra is: „Senki sincs ebből az örömből kizárva, mindannyiunknak egyformán megvan a közös okunk arra, hogy örvendezzünk...” – Nagy Szent Leó e híres beszédében az ember méltóságát a Megtestesülés misztériumából vezeti le: „Ismerd fel, ó keresztény nagy méltóságodat! Az isteni természet részesévé lettél, vissza ne térj ismét a hozzád méltatlan romlottságba! Fontold meg, milyen Főnek és Testnek lettél tagja!”

2) Természetesen lényeges a hit és a hitetlenség kérdése, az istenkép: Jézus Krisztus Istenében hiszünk, Jézus Atyja és a mi Atyánk üdvözítő jóságában; az ő irgalmas szeretetét kell hirdetnünk. Az Atyaisten annyira szeretette a világot és minket, embereket, hogy egyszülött Fiát adta értünk. E hit nélkül nem lehet az ember misztériumáról: eredetéről, méltóságáról és végső rendeltetéséről sem beszélni. Mert az ember Istenhez rendelt lény („*Fecisti nos ad Te...*”, Ágoston vallomása szerint: „Magadnak, Magadhoz teremtettél minket...”), ezért személyisége csak Istenben teljesebbé válhat. *A gyökeres Isten nélküli humanizmus – emberellenes humanizmus.* Henri de Lubac után ezt hirdetik a pápák is. Ha napjainkban az elméleti (egzisztencialista, marxista, szocialista) ateizmus „divatja” csökkent is, a vallási közömbösség és a „evilágiság” (szekularizmus) egyre inkább terjed. Amint említettem, a magukat Isten-hívőknek vallók hite is sokszor szétfolyó, panteista vagy deista vallásosság; ezek a „hívők” nagyon messze vannak a személyes Isten, főleg Jézus Krisztus Istene (az Atya, a Fiú, a Szentlélek) megvallásától. Ferenc pápával tudatosítanunk kell: Európa új evangelizálásában központi feladat: hirdetni a kinyilatkoztatás Istenét, tehát azt, hogy az Atya örök szeretettel szeret bennünket, ezért elküldte Fiát, Jézus Krisztust, hogy mindaz, aki benne hisz, örökké éljen. Isten szeret engem: Fiát adta értem. Krisztus szeret engem, önmagát adta értem.

Emellett továbbra is fontos szerepe van egy bizonyos megújított „apologetikának”, *hitvédelemnek*, a szó kedvező értelmében. Vagyis éppen a modern racionalizmusnak, az ember- és természettudományokra hivatkozó újpozitivizmusnak meg kell mutatnunk, hogy hitünk értelmes hódolat, *rationabile obsequium*, tehát nem az *irracionaléba* ugrik be a hívő, hanem – miután megvizsgálta a hitre invitáló jeleket – értelmes döntés alapján kö-

telezi el magát. *Racionális, de nem racionalista tett*, hiszen az emberi szabadság végső soron a *kegyelem* erejében, Isten megvilágosító és megerősítő segítségével kötelezi el magát. Magyarországon a negyvenéves ateista-marxista ideológia, áltudományosság után különösen szükség van arra, hogy feltárjuk az istenhit metafizikai és történelmi alapjait.

3) Minderre azért is fokozottabban szükség van ma Európában, mert egy bizonyos *irracionális* vallási *megújulás* is tapasztalható: nagy az érdeklődés a misztikum, mindenfajta ezoterikus jelenségek/élmények iránt, a keleti vallásokból átvesznek elemeket, gyakorlatokat; tehát e keresők *Ersatz*okat, pótvallásokat követnek az igazi vallásosság helyett, engednek a szaporodó szekták kísértésének. Kétségtelen, hogy a zsinat szellemében nemcsak az ökumenikus (tehát a keresztények közti), hanem a vallásközi párbeszéd is fontos feladat, sőt a nem hívő világgal, tudománnyal és kultúrával is folytatni kell a párbeszédet. De ez nem jelentheti keresztény hitünk felhígítását, nem hozhat *vallási relativizmust* és szinkretizmust. Az új evangelizálásnak egyik lényeges feladata, hogy Jézus Krisztus misztériumát és a katolikus tanítást a maga tisztaságában hirdesse. Ezt különösen is hangsúlyozta XVI. Benedek, ma emeritus pápa.

Világos, hogy mindennek a zsinat által is körülírt vallásszabadság és tolerancia szellemében, a másik véleményét tisztelő, a másik igazsága felé nyitott magatartással kell történnie. Száműzendő minden kényszer, türelmetlenség, prozelitizmus.

A magyar egyház feladatai a pápalátogatás és a szinódus után

Az itt vázolt távlatokban foglalkozott az Európa új evangelizálásával foglalkozó 2012-es püspöki szinódus, majd Ferenc pápa idézett buzdítása, amelyre még visszatérek. De már az 1991-es szinódus is, valamint II. János Pál 1991-es magyarországi beszédei is körvonalazták a magyar egyház evangelizáló feladatait is.²

A pápa beszédeinek fő témái voltak éppen: az ország erkölcsi megújulása a kommunista évtizedek pusztításai után és ehhez kapcsolódóan az új evangelizálás. Felsorolom a pápa által is részben megjelölt irányelveket, a feladatokat, amelyeket beszélgetésünkben András Imre egyház-

---

² Lásd Szabó Ferenc és András Imre beszélgetését: „A magyar egyház az ezredfordulón”, *Távlatok* 51 (2001/1), 6–15.)

szociológus rendtársammal megjelöltünk, és amelyek jórészt ma is időszerűek:

- mindenkinek meg kell térnie, és felelősséget kell vállalnia az új evangelizálásból;
- püspököknek és szerzetesrendeknek együtt kell működniük a lelkipásztori munkában, az egész ország és az átfogó lelkipásztorkodás távlatában kell tekinteni a szerzetesek sajátos feladatait, nem pedig egyetlen egyházmegye szemszögéből;
- a hagyományos plébániai kereten túl szükség lenne az úgynevezett kategoriális lelkipásztorkodásra is;
- túljutva a klerikalizmuson a világiakat fokozottabban bevonni a munkákba, például a hitoktatásba;
  - a kisközösségeknek „műhely” szerepet lehetne adni;
  - sürgető az ifjúság erkölcsi nevelése a családban és katolikus iskolákban;
  - az elkötelezett keresztények tevékeny részvétele a közéletben, a politikában;
- fontos lenne a belső párbeszéd az egyházban, minden szinten; végül
- fokozni az ökumenikus párbeszédet.

Külön hangsúlyozom a két utoljára említett feladatot: Most, az egyre fokozódó szekularizmus és gyakorlati ateizmus idején, a magyarországi egyházaknak életbevágóan szükségük van az ökumenikus egységre, sőt az egyes egyházakon belül is le kell győzni a bizalmatlanságot és a múlt hibái miatti kölcsönös vádaskodást. (Természetesen, ez az idősebb nemzedékre vonatkozik, a mai fiatalok édeskeveset tudnak a kommunista idők egyházüldözéséről!) Nagyon meg kellene gondolniuk papoknak és világi hívőknek egyaránt, hogy valóban a keresztény testvériség, az evangéliumi szellem vezérli-e őket, amikor az egyházellenes sajtóban egymást vádolják az igazságtevés és az „átvilágítás” követelményét hangoztatva.

Mindezt már 1992-ben a *Távlatok*nak az új evangelizálással foglalkozó 5. számában hangsúlyoztuk, mert a magyar egyházban az 1989-es fordulattal előállt légkör miatt, amely részben megmaradt máig, annyira megszakadt a belső egység és a kölcsönös bizalom, hogy a „megnyesett egyház” maradék ereje sem tudott kellőképpen érvényesülni.

Jézushoz kell felzárkóznunk – ez igaz; tőle kaptuk a küldetést, hogy szóval és tettel hirdessük az *üdvösség örömhírét*, akár alkalmas, akár nem. Ezt ismétli Ferenc pápa számtalan megnyilatkozásában, de főleg az *Evangélium gaudium* kezdetű buzdításában. Az Úr nem arra küld bennünket, hogy

testvéreink vádlói és bírái legyünk. Majd Ő az utolsó ítéleten eldönti, hogy ki, milyen fokban, milyen kényszer alatt lépett a kompromisszum útjára, vagy lett áruló, miként Ő adja meg a jutalmat a hozzá a börtön vállalásáig is hűséges hívének. Az egyházi vezetőknek igenis kijár az engedelmesség, még ha a pápaság történetének sok árnyoldala van is, még ha a főpásztorok nem is szentek, akkor is ha – talán nem is mindig jóhiszeműen – a kompromisszumok útjára léptek. (Az *epikia* – a törvényhozó szándékának kivételezést megengedő, engedékeny értelmezése –, amelyre Bulányi György hivatkozott, hogy igazolja az engedetlenséget, csak rendkívüli esetekben alkalmazható!) Jézus csak egy könnyörülő pillantást vetett az áruló Péterre, nem ítélte el őt, miként a házasságtörő nőt sem. Jézus követői között mindig voltak gyengék, bűnösök – egyedül Ő volt bűn nélkül!

*Az egyház reformátorainak is magukon kell kezdeniük a reformot, a megtérést: ezt szüntelenül hangoztatja Ferenc pápa, amint már ez évi első (január 27-i) előadásomban kifejtettem. Mindannyian bűnösök vagyunk! Nem másokat ítélek meg (el), hanem megkérdem magamtól: mennyire vagyok igaz, miközben vakmerően ítélek-elítélek másokat, amikor az evangéliumi szeretet azt kívánja tőlem, hogy megbocsássak. Mindenesetre Jézus parabolája szerint a búza és a konkoly együtt nő Isten szántóföldjén az aratásig és a végső begyűjtésig, mert az irgalmas Isten türelmes! Erre a türelemre is figyelmeztette a lelkipásztorokat Ferenc pápa. Persze mindez nem jelenti azt, hogy bűn és erény egyre megy, hogy az áruló és a vértanú magatartása között nincs különbség. Ezt le kell szögezni, különben megrendül az erkölcsi rend. De az ítélet Istenre tartozik. (Vö. Végkövetkeztetésem az *Ospolitik*-ban!)*

2014-ben a *Család évét* tartjuk; az ősszel (októberben) a család égető problémáival foglalkozik majd a rendkívüli *püspöki szinódus*, amelynek előkészületei máris folynak Rómában a világméretű egyházi felférések után. Tudjuk, hogy a pápa Erdő Péter bíborost nevezte ki a szinódus főrelátorának, Bruno Forte olasz érseket pedig különleges titkárnak. Erdő Péter a *Magyar Kurír*nak adott interjújában (2014. február 26.) azt hangsúlyozta, hogy a szinódus főtémája jóval szélesebb, mint a média által sokat emlegetett kérdés: az elváltak és újrահázasodottak problémája (bár erről is tárgyalnak); főleg azt vizsgálják, hogy a család az egyház missziójában, az új evangelizálásban milyen szerepet tölt be.

Itt megjegyzem: A család problémáinak vizsgálatához nagyon hasznos forrása Magyar Katolikus Családegyesület által kiadott *Tízéves „A boldogabb családokért!” körlevél* című kiadvány (Új Ember, 2010), amelyben szakemberek a család-probléma különböző szempontjait tárgyalják. A kötet Függelékében újra közlik a Magyar Püspöki Konferencia „A boldogabb családokért! című 1999-es körlevelét.

A kötetben Lukács László felvázolja a világméretű családproblémát, és befejezésül (42.) *XVI. Benedek* 2009. január 1-jei Béke-világnapjára írt üzenetét idézi, amelynek témája ez volt: *Az emberi család: a béke közössége.*

„A család egy férfi és egy nő felelősségteljes és végleges ’igenjéből’ születik, és a gyermekek tudatos ’igenjéből’ él, akik egymás után érkezve a család új tagjai lesznek. (...) A család békéjének fontos feltétele, hogy a közösen vallott lelki és etikai értékek szilárd alapjára épüljön. (...) Léteznek normák, de ahhoz, hogy valóban hatékonyak legyenek, vissza kell nyúlni a természetes erkölcsi normákhoz mint a jogi norma alapjához. (...) Az egészséges családi életben megtapasztaljuk a béke néhány alapvető alkotóelemét: a testvérek közötti igazságosságot és békét, a szülők által megtestesített tekintély szerepét, a gyengébb családtagok – kicsik vagy betegek vagy idősek – szeretetteljes szolgálatát, a kölcsönös segítségnyújtást az élet szükségleteiben, a másik elfogadásának és – ha arról van szó – a megbocsátásnak a készségét.”

Prioritások a jövő számára

Ferenc pápa *Evangelii gaudium* kezdetű buzdításában már nagy vonalakban vázolta, konkretizálta az új evangelizálás feladatait és prioritásait, különösen is a „szegény és szolgáló Egyház” zsinati eszményét képét állítva a középpontba.

Előtte még Walter Kasper bíboros meglátásaira hivatkozom, amelyek továbbra is érvényesek.³

1) A zsinat szelleme szerint nem akarjuk az Egyházat a középpontba állítani: az Egyháznak ki kell lépnie önközpontúságából, és elmenni a legszélső határokig. (Ezt hangsúlyozza Ferenc pápa is.) A „népek világossága *Krisztus*”! Mindenképpen az elsődleges kérdés Istenre és az Üdvözítőre

³ Vö. „Egyház, merre tartasz? A II. Vatikáni zsinat maradandó jelentősége”, in Kránitz Mihály (szerk.), *A II. Vatikáni Zsinat dokumentumai negyven év távlatából, 1962–2002*, SZIT, Budapest, 2002, 17–38.

vonatkozik, a hívő emberek istenképére és a nem hívő őszintén az igazságot kereső emberek segítésére, az igehirdetés mikéntjére, az *inkulturációra*. Az örömhír hirdetése és a hit továbbadása a felnövekvő nemzedéknek, az Egyház sorskérdése, létkérdése a nyugati világban. Az újra evangelizálást saját magunkon, a keresztyényeken, bázisközösségeken kell kezdeni. - Ferenc pápa már elkezdte a pápaság *megettérésén*, a római központ reformján.

2) Második prioritás: Az Egyház közösség, *kommúnió*, a hit átadása és megvallása közösségben történik, ahogy ezt a régi Hitvallások többes számú „Hiszünk!” szava is jelzi. A II. Vatikáni zsinat újra tudatosította az Egyház alapfogalmát, a Kommúnót, szeretetközösségét. Isten népéről, a Krisztus-hívők közösségéről, a püspöki kollegialitásról beszél hangsúlyozottan. A plébániák, egyesületek, kisközösségek, mozgalmak, a „család-egyházak” megújításáról van szó. Mindenkinek küldetése van, mindenkinek felelősséget kell vállalnia sajátos hivatása szerint az Egyház missziós küldetéséből. – Ezt is gyakran ismétli Ferenc pápa. – Az egyházi *kommúnió* tehát elsősorban nem azt jelenti, hogy az Egyház látható, szociológiailag is elemezhető társaság, ez egyik arca, hanem a szentháromságos Istennel való közösséget és kiengesztelődést. Szent Ciprián szerint az Egyház úgy jelenik meg, mint „*az Atya, a Fiú és a Szentlélek egységéből eggyé vált nép*”.⁴ – Ezt a szempontot már jóval a zsinat előtt hangoztatta Henri de *Lubac* jezsuita teológus az egyházatyákat idéző egyháztani műveiben.

3) Harmadik prioritás: Komolyan kell venni az Egyház világ felé való küldetését, ahogy azt a zsinat *Gaudium et spes* kezdetű konstitúciója sürgette: párbaszéd, új inkulturáció, a marxista elemzéstől független felszabadítási mozgalom, a karitász-szervezetek (vö. XVI. Benedek: *Deus caritas est*, II. rész: *Az Egyháznak mint 'szeretet-közösségnek' szeretetszolgálat*) és különféle szociális intézmények hálójának kiépítése, a szegénység új formáinak kihívásai (migráció, hajléktalanok, drogfüggők), cigányság integrálása... Minderről részletesen ír Ferenc pápa *Evangelli Gaudium* kezdetű apostoli buzdítása negyedik fejezete: *Az evangelizálás szociális dimenziója* (176–258.) Természetesen Ferenc pápa elsősorban az Egyház *társadalmi tanítását* (annak Kompendiumát), tehát a pápai körleveleket és a Tanítóhivatal ilyen tárgyú megnyilatkozásait idézi bőségesen. De itt érdemes megfigyelni, hogy a Latin-Amerikából jött pápa milyen szempontokra helyezi a hangsúlyt, milyen sürgősségi sorrendet javasol. Mert – ahogy bevezetőjében

---

⁴ Vö. *Lumen gentium* 2., 3., 4.

megjegyzni – éppen e téren, tehát az Evangélium hirdetésének társadalmi/politikai vonatkozásában lehetnek kockázatok, félremagyarázások.

A kérügmának, az örömhír hirdetésének kétségkívül vannak közösségi kihatásai, morális vonatkozásai, amelyeknek középpontjában a *szeretet áll.* (177.) Amikor megvalljuk az Atyát, aki végtelenül szeret minden emberi lényt, ezzel burkoltan valljuk, hogy mindenkinek végtelen méltóságot tulajdonítunk. Ha megvalljuk, hogy Isten Fia felvette a mi emberi testünket, azt jelenti, hogy minden emberi személyt felemelt Isten szívéhez. Ha megvalljuk, hogy Jézus vérént ontotta értünk, ezt megtiltja, hogy kételkedjünk az emberi lény méltóságában. *„Az Egyház az örömhír hirdetése, a szentségek kegyelme és a testvéri közösség megtapasztalása által 'gyógyítja és felemeli az emberi személy méltóságát, megerősíti az emberi társadalom kötelekeit, mélyebb értelemmel és jelentőséggel ruházza fel az emberek mindennapi tevékenységét' (Gaudium et spes, 40.). (Compendium 51.)*

A Szentírás tanításából világos, hogy amikor az Evangélium *„Isten országáról”* beszél (Lk 4,43; Mt 10,7), javaslata nemcsak az Istennel való személyes kapcsolatra vonatkozik, nemcsak a mi szeretetünket sürgeti a legkisebb szükségű szenvedők iránt, hanem arról szól, hogy szeressük Istent, aki világban uralkodik: elsegíteni uralmát közöttünk, hogy a társadalmi élet legyen a testvériség, az igazságosság, a béke és az emberméltóság színtere. (Vö. Mt 6,33) (181.) – Ferenc pápa idézi még Jézus tanítását a szeretet és az irgalmasság testi-lelki cselekedeteiről, az utolsó ítéletről (Mt 25,40). Ezt mondja majd az igazságos és irgalmas ítélő Bíró: *„Amit egyiknek a legkisebb testvéreinek tettek, nekem tették.”*